

ŽEMĖS ŪKIO IR KAIMO PLĖTROS AKTUALIJOS IR PERSPEKTYVOS

LRS KAIMO REIKALŲ KOMITETAS
2020-12-16

Žemės ūkio rūmai - Jūsų sėkmės raktas!

BENDRIEJI KLAUSIMAI

- Bendradarbiavimas su socialiniais partneriais
- Perteklinės administracinės naštos mažinimas
- Valdžios institucijų valdymo kokybės gerinimas
- Žemės ūkio skaitmeninimas

ŽEMĖS IR MIŠKO KLAUSIMAI

- Žemės ūkio paskirties žemės pardavimo tvarka ir konsolidacija. Racionalus valstybinės žemės naudojimas
- Melioracijos problemos
- Žemės ūkio veikla nepalankiose ūkininkauti vietovėse
- LR miškų įstatymo reikalavimų taikymas. Miškai rezervuoti nuosavybės teisių atkūrimui. Privačių bei valstybinių miškų konsolidavimo programa. Miškingumo padidinimas iki 35 proc. (įgyvendinimo problemos). 5 proc. mokestis privačių miškų savininkams
- Ūkininkavimas saugomose teritorijose ir saugomų teritorijų plėtra

APLINKOSAUGOS KLAUSIMAI

- Klimato kaita, ŠESD mažinimas, nacionalinė oro kokybės programa
- Požeminio vandens išteklių naudojimas žemės ūkyje (apmokestinimo tvarka)
- Daržininkystės ūkiuose susidarančių pirminio daržovių apdorojimo atliekų panaudojimas žemės ūkio veikloje
- Laukinių žvėrių ir paukščių daroma žala žemės ūkyje
- Agromiškininkystė ir saugotinių medžių apsauga žemės ūkio paskirties žemėje
- Sanitarinės apsaugos zonų (SAZ) įregistravimas
- Kvapų koncentracijos ribinės vertės
- Mėšlo ir (ar) sрутų tvarkymo reglamentavimas

GYVULININKYSTĖS PLĖTROS KLAUSIMAI

- Nacionalinė Gyvulininkystės sektoriaus plėtros programa naujuoju programiniu laikotarpiu
- Veislininkystės sistemos tobulinimas
- Veterinarijos gydytojų trūkumas kaimo vietovėse
- Racionalus antibiotikų naudojimas gyvulininkystėje (gyvūnų gerovė, sveikatingumas, antimikrobinių medžiagų naudojimas)
- Nuostolių kompensavimas gyvulių užkrečiamųjų ligų atvejais, ligos ir prevencija. Gyvūnų infekcinių ligų kasos įsteigimas. Biologinio saugumo priemonių diegimas gyvulininkystės ūkiuose

PARAMOS KLAUSIMAI

- Bendroji žemės ūkio politika po 2020 metų ir tiesioginių išmokų schemos
- Lengvatinis PVM maisto produktams. Kompensacinis PVM
- Nacionalinė parama veislininkystei
- Nuostolių dėl COVID - 19 kompensavimo schemos skirtinguose sektoriuose (bendrieji principai, metodika ir kt.)

TEISĖS AKTŲ/TECHNINIŲ TAISYKLIŲ KLAUSIMAI

- Lietuvos Respublikos ūkio subjektų perkančių – parduodančių žalią pieną ir prekiaujančių pieno gaminiais, nesąžiningų veiksmų draudimo įstatymas
- Ekologinio ūkininkavimo problemos
- Pasėlių deklaravimo taisyklės
- Dirvožemio įstatymas
- Europos Parlamento ir Tarybos 2019 m. balandžio 17 d. direktyvos (ES) 2019/633/ES įgyvendinimas

KAIMO GYVYBINGUMO SKATINIMAS, MOKSLAS IR ŠVIETIMAS

- Kaimo gyventojų, ūkininkų ir žemės ūkio veiklos subjektų ekonominės veiklos įvairinimas (diversifikavimas)
- Jaunieji ūkininkai
- Kooperacijos plėtra
- Trumposios maisto grandinės ir jų plėtra viešajame sektoriuje
- Lietuviškos produkcijos ženklėjimas
- Žemdirbių ir kaimo gyventojų švietimas, konsultavimas, individualus konsultavimas
- Mokslas, mokymas, konsultavimas, tyrimai ir analizė
- Tautinio paveldo produktų populiarinimas
- Specialistų kaimui ir žemės ūkiui poreikis ir rengimas
- Žemės ūkio ir kaimo įvaizdžio gerinimas

EKSPORTAS/IMPORTAS, RINKA

- Maisto produktų importas iš trečiųjų šalių, reikalavimai importuojamai produkcijai
- Eksporto skatinimas
- Ženklėjimas (atsekamumas)
- Teisingas paskirstymas
- Nesąžininga prekybos praktika

ES ILGALAIKIS BIUDŽETAS IR „KITOS KARTOS ES“

- Lapkričio 10 d. susitartra dėl **Ilgalaikio ES biudžeto** (1,074 trln. EUR) ir laikinosios pagalbos priemonės „**Kitos kartos ES**“ (750 mlrd. EUR) – **1,8 trln. EUR**.
- **Daugiau nei 50% sumos skirta modernizavimui remti** per programas „Horizon Europe“, „Just Transition Fund“, „Digital Europe“, rescEU, „EU4Health“;
- **30% DFP ir „Kitos kartos ES“ lėšų skiriama kovai su klimato kaita.**

	Naujos kartos ES	Iš viso su DFP
<i>Atkūrimo ir atsparumo priemonė</i>	672.5	673.3
<i>Iš kurios dotacijos</i>	312.5	313.3
<i>Iš kurios paskolos</i>	360.0	360.0
<i>REACT EU</i>	47.5	47.5
<i>Kaimo plėtra</i>	7.5	85.4
<i>Teisingos pertvarkos fondas</i>	10.0	17.5
<i>InvestEU</i>	5.6	9.4
<i>recsEU</i>	1.9	3.0
<i>Europos horizontas</i>	5.0	84.9

LAUKIANTYS IŠŠŪKIAI

- Sąjungos biudžetas, įsk. priemonę „Naujos kartos ES“ (angl. Next Generation EU);
- BŽŪP po 2020 m. teisėkūros procesas;
- Žaliasis Europos kursas (angl. European Green Deal):
 - Biologinės įvairovės strategija (angl. Biodiversity Strategy);
 - Nuo ūkio iki stalo strategija (angl. Farm to Fork Strategy);
 - Miškų strategija (angl. Forest Strategy);
 - Tvarūs finansai (angl. Sustainable Finance).

BENDRI TARPSEKTORINIAI KLAUSIMAI

- COVID -19 (nuostoliai dėl rinkos, darbuotojai, perdirbimas, audinių fermos);
- Mėšlo ir sрутų tvarkymo aprašas;
- Kvapų higienos norma nuo 2024 m. 5 OUE/m³
- PVM maisto produktams;
- Lietuviškos produkcijos ženklavimas;
- Nuostolių žemės ūkyje apskaičiavimas ir kompensavimas;
- Vilkų daroma žala ganomiems gyvuliams;
- Gyvūnų gerovės reikalavimai, tušti narvai;
- Ketinimai panaikinti lengvatą kuro akcizui;
- Darbuotojų trūkumas;
- Gyvulių veislininkystė;
- Susietosios paramos paskirstymas.

KOVA SU KLIMATO KAITA

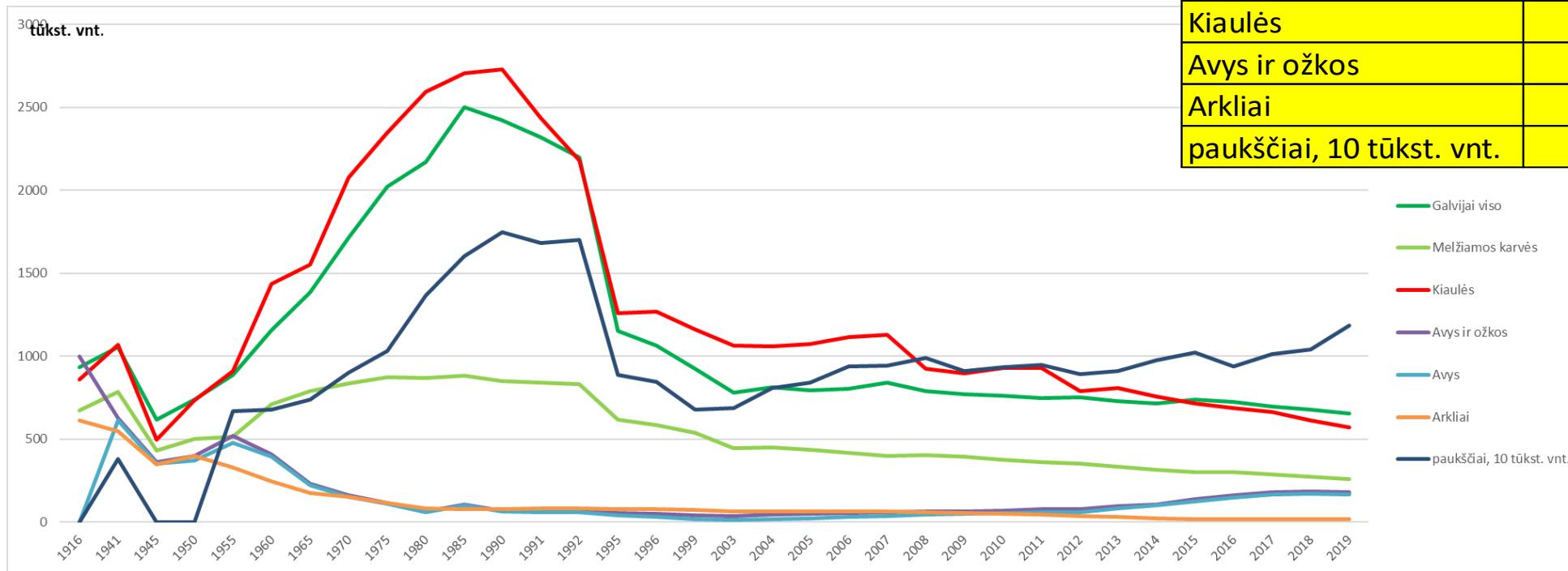
Tikslai

1. 2014 m. spalio 23–24 d. Europos Vadovų Tarybos išvadose patvirtinti 2030 m. klimato ir energetikos politikos tikslai – sumažinti išmetamų ŠESD kieki ne mažiau kaip 40 proc., palyginti su 1990 m.
2. 2018/8428 valstybėms narėms nustatyti įsipareigojimai dėl jų minimalių indėlių 2021–2030 m. laikotarpiu siekiant 30 proc. sumažinti ŠESD ES ATLPS nedalyvaujančiuose sektoriuose, palyginti su 2005 m.
3. Lietuva ES ATLPS nedalyvaujančiuose sektoriuose (transportas, žemės ūkis, atliekų tvarkymas, pramonės įmonės, kurios vykdo kitas veiklos rūšis arba kurą deginantys įrenginiai, kurių katilinių instaliuota galia mažesnė negu 20 MW (mažos centralizuoto šilumos tiekimo įmonės), viešojo sektoriaus pastatai, namų ūkiai, žvejyba, statyba, paslaugos ir kiti sektoriai) privalės neviršyti Lietuvai nustatytų metinių išmetamų ŠESD kiekio mažinimo limitų (t CO₂ ekv.), pasiekti, kad ŠESD kiekis 2030 m. sumažėtų mažiausiai 9 proc., palyginti su 2005 m.

Rezultatai

1. 2017 metais Lietuva pagrindinių ŠESD dujų - CO₂ sumažino 59 %, o metano 49 %.
Lietuva yra pirmaujanti šalis pagal ŠESD emisijų mažinimą ES valstybių tarpe. 40% barjerą peržengė tik Baltijos šalys, Rumunija ir Bulgarija. Daug šalių yra toli nuo tikslo, o kai kurios valstybės (Ispanija, Portugalija, Austrija, Airija) reikšmingai padidino ŠESD emisijas.
2019 m. pirmaujame ES ir pagal CO₂ mažinimo viename gyventojui išmetimų sumažinimą 4,8 t (-50 %) Pvz. Lenkija sumažino -15 % ir siekia 8,3 t. viename gyventojui.
2. 2017 m. Lietuva ŠESD sumažino 20 % lyginant su 2005 metais.
3. Lyginant 1990 ir 2017, Lietuva žemės ūkio ŠESD sumažino 51 %. Lyginant 1990 m ir 2015 m. Lietuva žemės ūkyje sumažino CO₂ išmetimus 87 %. Niekas iš ES šalių mūsų neaplenkė.
2005-2017 m gyvulininkystės ŠESD išmetimai sumažėjo 12 %.
Augalininkystės ŠESD išmetimai padidėjo 25 %.

GYVULIŲ SKAIČIAUS DINAMIKA LIETUVOJE

	Pokytis %	
	1990/2020	2005/2020
Galvijai viso	-74	-20
Melžiamos karvės	-70	-41
Kiaulės	-80	-49
Avys ir ožkos	144	241
Arkliai	-84	-80
paukščiai, 10 tūkst. vnt.	-51	3

MĖSINĖS GALVIJININKYSTĖS SEKTORIUS

Supirkimo kainos vienos žemiausių Europoje, 25% žemesnės nei ES vidurkis.

Šiuo metu vidutinė skerdenos supirkimo kaina yra 2,25 euro už kg, kai metų pradžioje buvo vidutiniškai 2,6 euro už skerdenos kg. Kalbant apie kainas gyvam svoriui, situacija dar prastesnė, tačiau nėra oficialios statistikos.

Covid 19 schema 2 bangai.

Veislininkystės sistemos finansavimas ir palaikymas. Svarbu ne skaldyti, o vienyti sektorių: veisimo programos, produktyvumo kontrolė, kilmės knygos vedimas, veislinių galvijų įsigijimas.

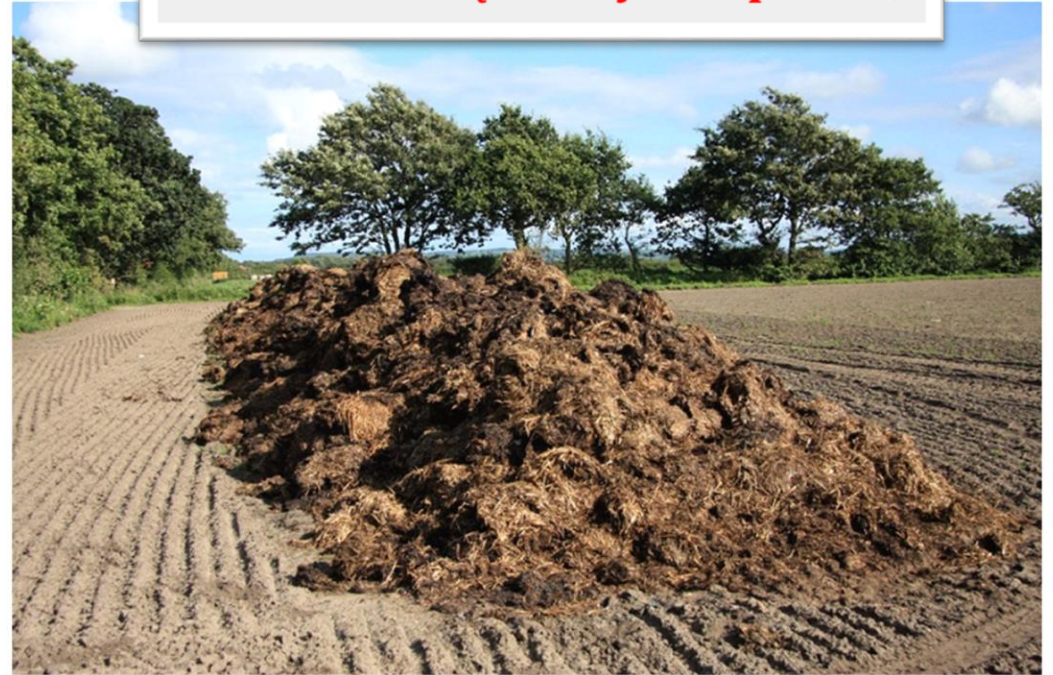
PIENINĖS GALVIJININKYSTĖS SEKTORIUS

Pieno įstatymo projektas – kompromisinis variantas įstrigęs tarp KRK ir Seimo valdybos;

Siloso plėvelės nėra kur dėti – AM sprendė ir iki galo neišsprendė;

Kooperacijos skatinimas, trumposios grandinės.

Mėšlo ir sрутų tvarkymo aprašas;

KIAULININKYSTĖS SEKTORIUS

1. Rinkos problemos.

Covid-19 paramos schema 2 bangai;

Lengvatiniai kreditai ir mokestinės paskolos;

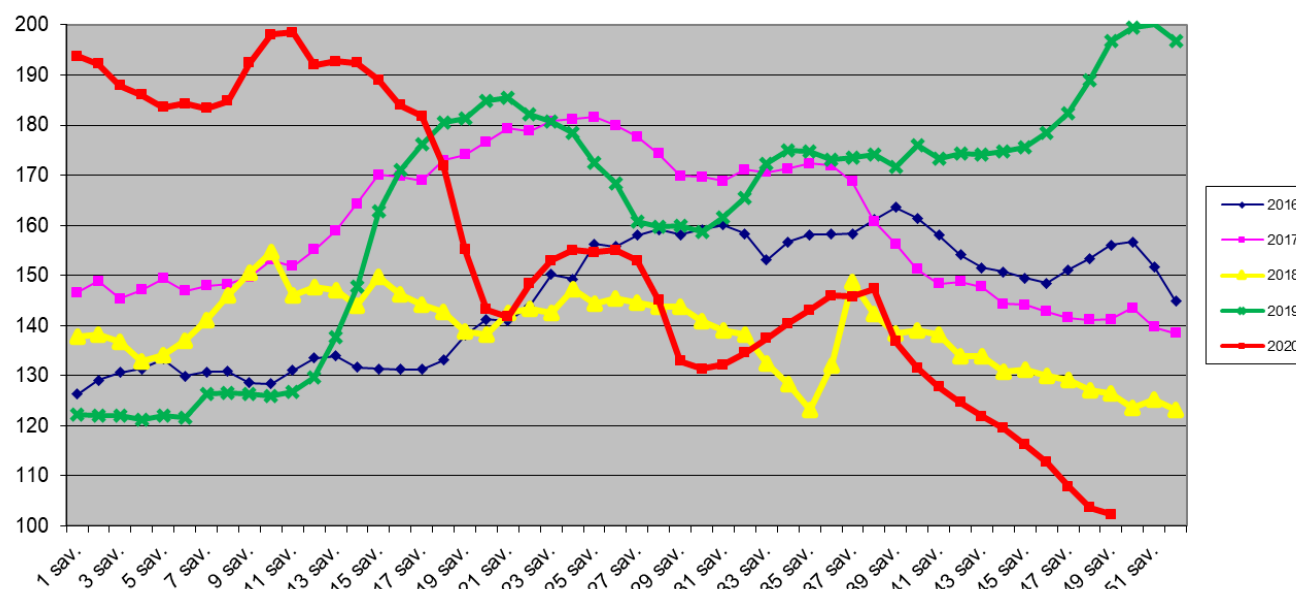
2. Aplinkosauginiai klausimai:

- kvapų normos už griežtinimas ;
- amoniako norma ore; **SAZ arba matavimo vieta**
- mėšlo ir sрутų tvarkymo aprašas (AM+ŽŪM);

3. Veterinariniai klausimai:

- AKM
- Gyvūnų gerovė.

Kiaulių (E klasės) supirkimo vidutinė kaina, €/100 kg be PVM
(neįskaitant gabenimo kaštų) Lietuvos skerdyklose (pagal MS-2 (A)
ataskaitą) 2016-2019 m. ir 2020 m. 49 sav.

DARŽOVIŲ SEKTORIUS

- Dėl COVID-19 kritęs vartojimas ir 30-50 % sumažėję kainos; Pavasari paramos schema (70 €/už t sunaikintų daržovių) tiko, dabar taip pat reikalinga, tačiau reikėtų adaptuoti prie sezono;
- Biologiškai skaidžių atliekų sutvarkymas – negauna leidimo laistyti vandens, kuriuo buvo plautos daržovės;
- Vanduo laistymui (tvenkinių nuoma, vandens paskirstymas vienodai);
- Parama įsikurti pakavimo, logistikos centrams rajonuose. Taip pat ir šiltnaminėms daržovėms.

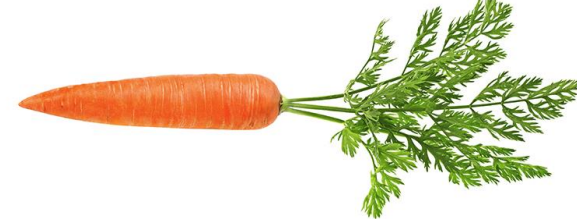

SODAI IR PRAMONINIAI UOGYNAI

Sodininkystės, uogininkystės šakos reikalauja daug sezoninio darbo. Sezono metu įdarbina daug žmonių. 2012 m. priėmus Žemės ūkio ir miškininkystės paslaugų teikimo pagal paslaugų kvitus įstatymą ir jį lydinčius dokumentus, **buvo patvirtinta 1750 €** suma per metus, už kurią paslaugų teikėjas gali teikti paslaugas. Tačiau kylant darbo užmokesčiui ir minimaliam atlyginimui, ši suma nebuvo nė karto didinta. Paslaugų teikėjas per metus paslaugą gali teikti 90 dienų, taigi vienai darbo dienai tenkantis darbo užmokestis yra tik 18 €. Deja už tokią sumą niekas nenori dirbti. Neapmokestinamasis pajamų dydis (NPD), pagal kurį darbo užmokestis nėra apmokestinamas gyventojų pajamų mokesčiu, šiuo metu yra padidintas iki 3600 €. Atsižvelgiant į tai, reikėtų sumą, kurią paslaugų teikėjas gali teikti pagal paslaugų žemės ūkyje kvitus, **padidinti iki 3600 €** (t. y. iki NPD).

Socialinių išmokų valstybės politika. Šiandieninė politika neskatina žmonių dirbti. Todėl bedarbių užregistruota daug, o dirbančiųjų dirbti nekvalifikuotą darbą - pvz. skinti obuolius - nėra. Mūsų šakos negali įsivežti darbo jėgos be tarpininkų. Todėl sektoriaus tolimesnis gyvybingumas yra komplikotas.

Preparatų trūkumas kovai su ligomis ir kenkėjais. Daug mažesnės galimybės nei Lenkijos augintojų.

EKOLOGINIO ŪKININKAVIMO SEKTORIUS

- panaikinti tinkamų ekologinei gamybai remiamų augalų sąrašą. Remti visus sertifikuotus augalus (kanapes, vynuoges, lazdynus ir kt.), kurie yra tinkami tiesioginėms išmokoms gauti;
- sodams ir uogynams eko parama nemokama, jei sodai ir uogynai nedera, būtina išspręsti paramos skyrimo problemą naujai įveistų sodų ir uogynų savininkams;
- Lietuvos ekologinio žemės ūkio taisyklių reikalavimai yra pertekliniai ir viršijantys ES reglamento nuostatas, dėl ko sudaromos nelygiavertės konkurencinės sąlygos ES rinkoje. Pvz.: ekologinėse taisyklėse yra nustatytas privalomas augalų tankis ir privalomas minimalus derlius;
- VŠĮ „Ekoagros“ ir NMA neužtikrina vykdomos kontrolės dėl ekologinių sertifikuotų gyvulių judėjimo iš ūkio į ūkį ir teisėtai priskirti eko paramos sumas, todėl bandoma užkrauti našta ūkininkams apribojant gyvulių judėjimą ūkiuose nuo balandžio 1 d. iki spalio 1 d.

KAIMO GYVYBINGUMAS, JAUNŲJŲ ŪKININKŲ IR ŠEIMOS ŪKIŲ PERSPEKTYVOS

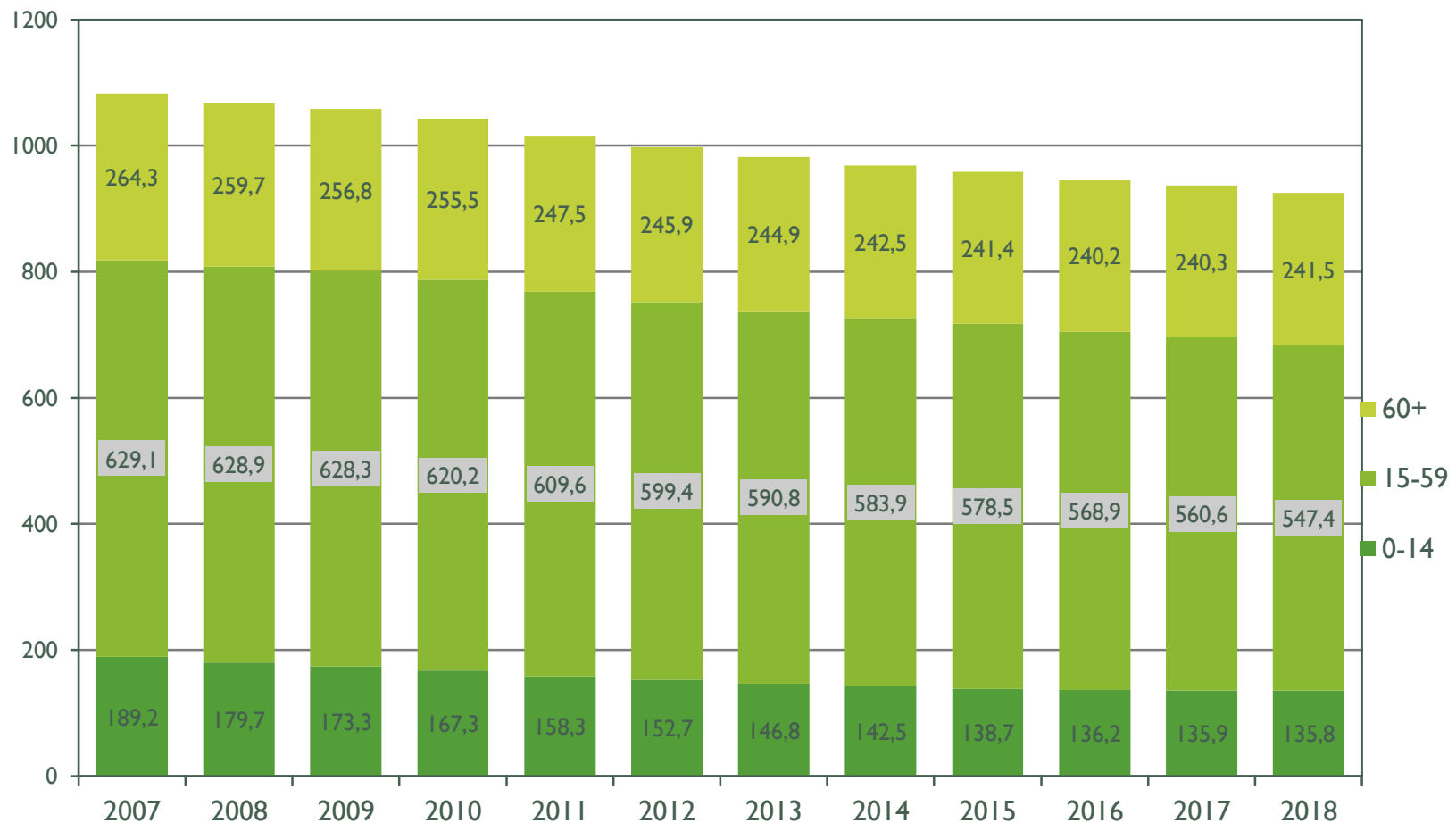
Statistika: kaimo gyventojai, jaunimas, jaunieji ūkininkai

Bendroji žemės ūkio produkcija iš 1 ha

Kaimo gyvybingumo skatinimo rekomendacijos

KAIMO GYVENTOJŲ POKYTIS (2007 – 2018 M.)

- Kaimo gyventojų skaičius sumažėjo **14,6 proc.**,
- Jauniausio (0–14 metų) amžiaus gyventojų – **28,2 proc.**
- Kaimo gyventojų senėjimą lėmė mažėjantis gimstamumas ir jaunimo nenoras gyventi kaime.

VALDŲ VALDYTOJŲ POKYČIAI

Valdų valdytojai ir jų pasiskirstymas

	2008	2015	2016	2017	2018	2019	2020-07-01
Iki 40 metų	41496	23984	21743	21173	20052	18863	18370
Viso valdų valdytojų	351751	193832	181831	174652	164539	156576	152727
Lietuvoje gyventojų	3 212 605						2 794 100

VALDŲ VALDYTOJŲ STRUKTŪROS POKYČIAI

Valdų valdytojų struktūra pagal amžių proc.

	2015	2016	2017	2018	2019	2020-07-01
Iki 40 metų proc.	12,49	12,11	12,18	12,19	12	12
41-60 m. proc.	42,92	42,96	43,16	43,08	50	50
Pensinio amžiaus, proc.	44,59	44,93	44,66	44,73	38	38

BENDROJI ŽEMĖS ŪKIO PRODUKCIJA, EUR/HA ŽŪN

Nr.	Šalis	Bendroji žemės ūkio produkcija, EUR/ha ŽŪN
1	Nyderlandai	13882
2	Malta	10619
3	Belgija	6437
4	Kipras	6361
5	Danija	3796
6	Italija	3745
7	Vokietija	3180
8	Liuksemburgas	3014
9	Austrija	2414
10	Slovėnija	2378
11	Prancūzija	2360
12	Ispanija	2036
13	Graikija	2015
14	Portugalija	1892

Nr.	Šalis	Bendroji žemės ūkio produkcija, EUR/ha ŽŪN
15	Švedija	1846
16	Lenkija	1651
17	Suomija	1648
18	Vengrija	1638
19	Airija	1613
20	Jungtinė Karalystė	1611
21	Čekija	1292
22	Kroatija	1239
23	Rumunija	1230
24	Slovakija	1065
25	Lietuva	919
26	Estija	860
27	Bulgarija	773
28	Latvija	679

(Šaltinis: Lietuvos žemės ir maisto ūkis 2017. Lietuvos agrarinės ekonomikos institutas; 2018)

SKIRTINGŲ ŽEMĖS ŪKIO SEKTORIŲ ŽEMĖS ŪKIO PRODUKCIJA, EUR/HA ŽŪN

3500 sodinukų

(Sodinukų sk./ha)

14 000 kg

(1 sodinukas - 4 kg uogų)

56 000 Eur

(1 kg uogų – 4 Eur pajamų)

Šilauogių ūkis

1 Karvutė

9000 kg

(kg/metus)

2700 Eur

(0,25 Eur/kg)

Pienininkystės
ūkis

1 ha kviečių

8 tonos

(Derlius iš 1 ha)

1440 Eur

(180 Eur/t)

Augalininkystės
ūkis

KAIMO GYVYBINGUMO SKATINIMO REKOMENDACIJOS

- Tiesioginių išmokų vokas
- Žemės įsigijimas
- Konsultavimo sistemos tobulinimas ir prieinamumo didinimas smulkiems ir vidutiniams ūkiams, kaimo verslininkams, amatininkams
- Banko lengvatinės sąlygos investicijoms kaime

**Lietuvos kaimas turi tapti vieta, kurią norisi APLANKYTI
LAISVALAIKIU: turizmas, edukacijos, agroturizmas, poilsis, sportas,
ir kt.**

Žaliosios ekonomikos holistinio tvaraus vystymo struktūrinis modelis

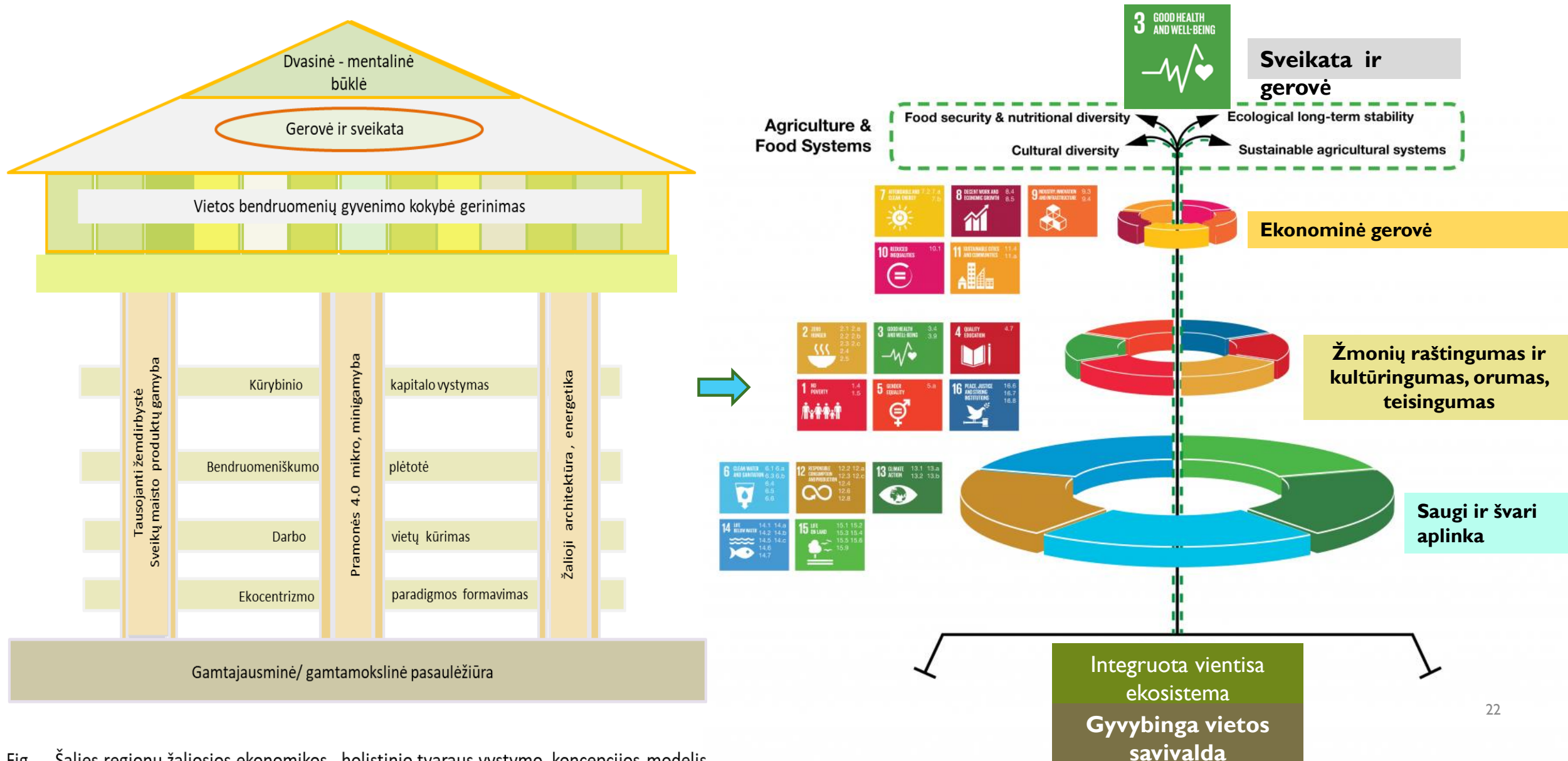
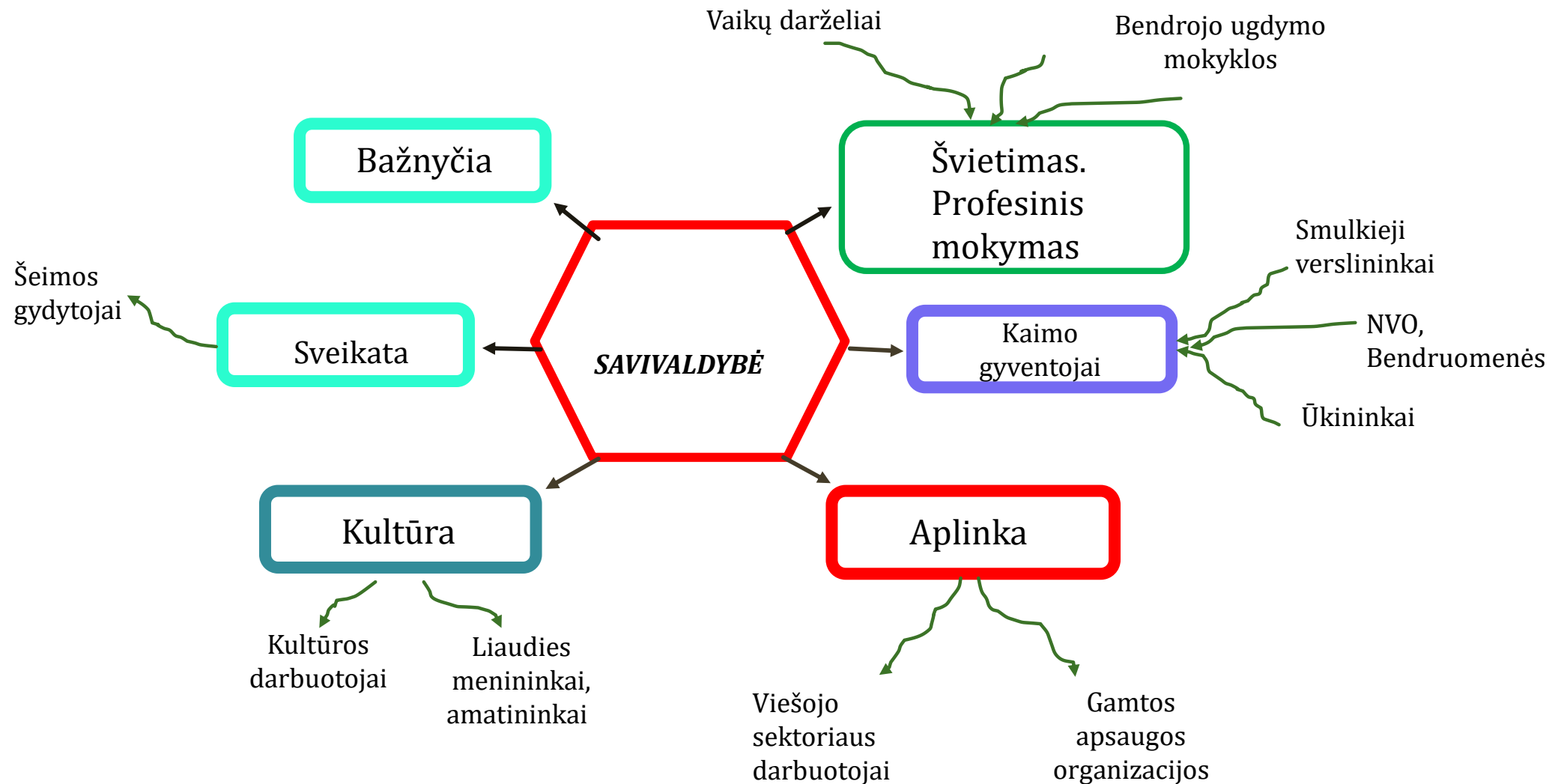

Fig. .. Šalies regionų žaliosios ekonomikos holistinio tvaraus vystymo koncepcijos modelis

ŽALIOSIOS EKONOMIKOS HOLISTINIO TVARAUS VYSTYMO VIETOS SOCIALINIS KAPITALAS

ŽMOGIŠKIEJI IŠTEKLIAI, LEMIANTYS PAŽANGOS PROVERŽĮ

- Mokslas (mokslo, mokymo ir konsultavimo institucijų bendradarbiavimas)
- Tęstinis mokymas
- Konsultavimas + individualus konsultavimas (dabar nepasiekia 90% ūkių)
- Funkcijų delegavimas/perdavimas SAVIVALDAI
- Platesnių funkcijų delegavimas VIETOS VEIKLOS GRUPĖMS ir BENDRUOMENĖMS
- Multifunkciniai centrai seniūnijose, inkubatoriai, mokymo institucijos (profesinės mokyklos, sektoriniai praktinio mokymo centrai)
- Ūkininkų rengimo inkubatoriai
- Maksimalus skaitmeninimas
- Gamintojų grupių ir kooperacijos modelių rengimas ir palydėjimas

ŽEMĖS ŪKIO IR KAIMO PLĖTROS AKTUALIJOS IR PERSPEKTYVOS

LRS KAIMO REIKALŲ KOMITETAS
2020-12-16

